

тронно-обчислювальної техніки, моніторингоінформаційних діалогових засобів конкурентних взаємин продавців і покупців робочої сили, математичного забезпечення кредитних і чекових систем сервісного маркетингоінформаційного обслуговування.

Сьогодні ринок маркетингових послуг у всіх ринкових країнах є таким, що динамічно розвивається. Маркетинговий бізнес — найбільш прибутковий і перспективний — приваблює до себе все більше фірм. Маркетингові потреби різних рівнів зростають швидкими темпами, що розширює можливості інформаційно-конкурентного обміну, веде до появи все нових інформаційних продуктів, стимулює розширення всіх видів маркетингової діяльності.

Таким чином, у цих умовах маркетинговий пошук і реалізація конкурентних потреб на ринку праці в їхньому широкому діапазоні об'єктивно приведе до появи моніторингоінформаційної послуги — специфічного товару, ціна якого визначатиметься витратами в конкурентній боротьбі та її прибутковістю на ринку праці. В ідеалі ця послуга повинна оцінюватися вигідністю використання конкурентних засобів на ринку праці, а отже, й унікальністю обґрунтування і добору інформаційних засобів, які оптимізують конкурентні дії його суб'єктів з купівлі-продажу професійних, творчих і комунікаційних можливостей праці. Цю послугу, швидше за все, будуть надавати вузькоспеціалізовані фірми, що діють на ринку праці. Саме ці організації будуть змушені реалізовувати усі функції маркетингу ринку праці щодо підвищення його конкурентного потенціалу.

Література: 1. Майкл Е. Портер. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. — К.: Основи, 1998. — С. 147. 2. Люткевич О., Люткевич В. Маркетингові основи розвитку інфраструктури ринку праці України // Україна: аспекти праці. — 2003. — №1. — С. 3 – 10. 3. Агабекян Р. Л., Авакян Г. Л. Современные теории занятости. Учеб. пособ. — М.: Юнити-Дана, 2001. — С. 95. 4. Кузьмин В. Алгоритм действенности // Риск. — 1998. — №2 / 3. — С. 99 – 102. 5. Гончарова Н. П. Роль маркетинга в конкурентных отношениях // Актуальные проблемы экономики. — 2001. — №11 / 12. — С. 44 – 49. 6. Курочкин К. Стратегический маркетинг и инновационная деятельность // Бизнес Информ. — 1999. — №9 / 10. — С. 139 – 140. 7. Котлер Ф. Основы маркетинга: Пер. с англ. / Ф. Котлер, Г. Амстронг, Дж. Сандерс, В. Вонг. — 2-е европ. изд. — М., СПб., К.: Изд. дом "Вильямс", 2001. — С. 7. 8. Ромат Е. Прямой маркетинг в системе маркетинговых коммуникаций // Маркетинг и реклама. — 2001. — №10. — С. 16. 9. Савицкая Н. Маркетинг и издержки фирмы // Бизнес Информ. — 1999. — №9 / 10. — С. 140 – 142. 10. Третьяк О. Историческая эволюция и новые ориентиры развития маркетинга // Российский экономический журнал. — 2001. — №2. — С. 39 – 67.

Стаття надійшла до редакції
10.05.2004 р.

УДК 330.34

Піддубна Л. І.
Піддубна А. І.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ У НОВІЙ СИСТЕМІ КООРДИНАТ

In the article on the basis of a critical analysis of existing methods a new version of economic substance of competitiveness event is proposed. According to this version competitiveness is an expression form ("function of recall") of a special (ascending) state of economic development, which is structured in time and physical, socioeconomic, and cognitive environment.

За останні десятиріччя в науковій економічній літературі відбувся своєрідний "бум" публікацій, у яких пропонуються різні концептуальні підходи та схеми рефлексії проблеми конкурентоспроможності на всіх її рівнях — від індивідуального до макроекономічного.

Принциповий характер в оцінці їх "працездатності" має питання, відповідь на яке вирішальною мірою визначає рівень розробки теоретичних засад, принципів, механізму формування й відтворення конкурентоспроможності. Мова йде, передусім, про субстанціональну сторону явища — першооснову пізнання та створення відповідної теорії.

Якщо за допомогою формули сутності явища виразити стан загальнотеоретичного рівня розробки проблеми конкурентоспроможності, то висновок є однозначним і невтішним: всезагального погодження відносно сутності категорії "конкурентоспроможність" донині не існує, і діапазон сучасних уявлень на цьому рівні теоретизування надзвичайно великий.

На одному полюсі — визначення конкурентоспроможності як "властивості **об'єкта** конкуренції (товару чи послуги), яка забезпечує його привабливість на ринку" [1, с. 227; 2, с. 38; 3, с. 38], а на протилежному — як "позиції на ринку **суб'єкта** конкуренції — країни чи товаровиробника, яка обумовлюється економічними, соціальними і політичними факторами" [4, с. 80].

У рамках цих діаметрально протилежних підходів існує й "інтегрований", згідно з яким конкурентоспроможність визначається як "властивість **товару, послуги** чи **суб'єкта** конкурентних відносин виступати на ринку поруч з присутніми там аналогічними товарами, послугами чи суб'єктами ринкових відносин" [5, с. 9].

© Піддубна Л. І., Піддубна А. І., 2004

Однією з причин такого ступеня теоретичного поліморфізму — розмаїтості уявлень щодо сутності явища — є, на думку М. Гельвановського, "певна очевидність змісту категорії "конкурентоспроможність" та її схожість із категорією "ефективність": їх нерідко розглядають як однопорядкові, хоча перша базується на останній" [6, с. 67].

Поняттю "конкурентоспроможність", дійсно, нерідко приписується смисл, синонімічний до ефективності, однак ця причина, при всій її вагомості, авторам видається недостатньо переконливою: є всі підстави говорити про послаблення критеріїв істинності наукового пізнання в теоретичному аналізі цього явища.

Обмеженість науково-пізнавальної та операційної (практичної) цінності наведених теоретичних конструкцій поняття "конкурентоспроможність" має, передусім, методологічне походження.

По-перше, в зазначених підходах виділяється, виразно кажучи, лише "корпускула" — **ознака** явища, але залишається осторонь **процес** формування явища в цілому.

По-друге, вважається, що всі опорні ознаки цього явища — "**властивість**", "**привабливість**", "**ринкова позиція**" — вельми вузькими або **амбівалентними**, щоб слугувати надійним інструментом пізнання та розкриття сутності явища конкурентоспроможності.

По-третє, вищевказані підходи ґрунтуються на уявленні змісту категорії "конкурентоспроможність" як **множини** абсолютно різнорідних її начал залежно від об'єкта дослідження, тобто на запереченні **моністичного субстанціоналізму**. Теоретичним підґрунтям цього уявлення є "**ідея багаторівневості**", згідно з якою на **мікрорівні** сутність конкурентоспроможності визначається як "співвідношення ціни й якості товарів чи послуг", на **мезорівні** — як "ефективність функціонування галузей", а на **макрорівні** — як "здатність країни до самостійного політичного розвитку й економічного змагання з іншими країнами" [6, с. 69 – 75].

Проблема рівнів агрегування конкурентоспроможності, безумовно, існує, але, на думку авторів, вона пов'язана, передусім, з управлінським, а не з її змістовно-предметним аспектом. Якщо згідно з цими підходами конкурентоспроможність розглядати як категорію, внутрішня сутність якої "еволюціонує" разом зі зміною "рівня її економічного аналізу", то суспільство повинне визнати існування її не як **цілісного** явища економічного життя, а як **множину** явищ в межах одного й того ж типологічного ряду.

Нарешті, по-четверте, ключовим моментом, який визначає обмежену "працездатність" існуючих підходів, є повне або ж часткове звільнення феномену конкурентоспроможності від соціальної його домінанти. Логічним наслідком "лінійного" бачення функціо-

нально-рольових характеристик об'єкта та суб'єкта конкурентного процесу став прояв таких дефініцій, як "конкурентоспроможний товар", "конкурентоспроможна ціна", "конкурентоспроможне середовище" і навіть "конкурентоспроможна теорія" [1 – 6; 7], у яких епітет "конкурентоспроможний" відображає скоріше частоту його вживання в економічному лексиконі, ніж реальний стан об'єкта конкуренції. Подібні тлумачення стали частиною масового і звичайного усвідомлення, що зумовлює не тільки розмивання внутрішнього змісту поняття "конкурентоспроможність", але й звужує його роль як інструмента пізнавальної та практичної діяльності.

Аналіз стану феноменології конкурентоспроможності дозволяє виявити достатньо серйозні й, сподіваємося, досить обґрунтовані прогалини методологічного характеру в теоретичному аналізі явища. Вважається, що, залишаючись в межах існуючих підходів, неможливо ані пояснити *raison d'être* (від фр. причина існування) й генезис феномену конкурентоспроможності, ані розкрити процес формування явища в умовах стабільності, дестабільності та біфуркації економічних систем, ані обґрунтувати проблему зростаючої гетерогенності та розшарування світового економічного простору за критерієм конкурентоспроможності. Існуючі підходи здатні, та й то лише частково, пояснити роль ціни, якості, "привабливості" й інших "показників" у механізмах формування конкурентоспроможності.

Виявлення гносеологічної та соціально-економічної обмеженості стану феноменології конкурентоспроможності відкриває можливість формулювання **нової версії** сутнісної характеристики даного явища й **нового бачення** його теоретичної конструкції.

Згідно з традиційним підходом економічної теорії автори пояснюють *raison d'être* феномену **конкурентоспроможності** потребою вираження через нього **особливого стану економічного розвитку**, а саме: **розвитку** як процесу взаємодії соціального, природного та діяльнісного начал; **розвитку**, суб'єктом якого виступає індивід, контактна група або складна соціальна структура; **розвитку**, структурованого в просторі й у часі, результативність якого відображає статус або відносна позиція (траєкторія руху) суб'єкта у конкурентному середовищі.

Розглядаючи конкурентоспроможність у контексті та взаємозв'язку з іншим поняттям — "**економічний розвиток**", автори спираються на підхід, вельми близький до класичного контент-аналізу. Однак в основу в ньому свідомо покладено не частотність використання "знакової одиниці", а якісну оцінку контексту висвітлення конкурентоспроможності у вітчизняних та іноземних дослідженнях останніх десятиріч.

Результати цього аналізу свідчать про поступове зростання обсягу наукових досліджень, у яких проблема конкурентоспроможності чітко й прямо висвітлюється в контексті проблем економічного розвитку, провідну роль у чому зіграли, передусім, праці Й. Шумпетера, Ф. Хайека, Й. Ансофа, М. Портера та авторів звітів міжнародних економічних форумів. І навпаки — про падіння частки наукових досліджень, у яких проблема конкурентоспроможності була центральною, а сутність явища визначалась як "певна суміш якості, швидкості й витрат" [8, с. 26]. (Наукові дослідження, в яких проблема конкурентоспроможності висвітлювалась виключно у площині організаційно-методичних її аспектів і в яких проблема субстанції явища залишалася "у тіні", вважалися "нейтральними".)

Зсув та посилення уваги до дослідження конкурентоспроможності у контексті її взаємозв'язку з поняттям "економічний розвиток" має принципове значення для теоретичного переосмислення субстанції явища.

Головна відмінність бачення авторами сутності конкурентоспроможності полягає в тому, що вона являє собою своєрідний "зріз" стану економічного розвитку, який охоплює всі субстанціональні компоненти останнього, всі історичні форми (типи) його існування й засоби (рівні) його формування — як глибинні (на рівні ядра), так і більш високого порядку — організаційно-економічні, технологічні, психологічні, когнітивні та ін.

Якщо економічний розвиток відобразити за схемою кібернетичного "чорного ящика", в якому параметри розвитку при певних їх комбінаціях виступають як вхідні величини x_1, x_2, \dots, x_n , а сам процес розвитку — як модель

$$y = f(x_1, x_2, \dots, x_n),$$

то поверхня відгуку для функції кількох змінних (параметрів) являє собою поверхню у тривимірному просторі (рис. 1). Функція відгуку стану економічного розвитку відображає ефект взаємодії внутрішніх факторів, а отже, абсолютну ефективність функціонування системи (за схемою "вхід — вихід" або ж "витрати — результати").

Виведення стану економічного розвитку за рамки факторного простору у n -вимірний фізичний, соціально-економічний та когнітивний простір (конкурентне поле взаємодії) утворює принципово нову його характеристику — **конкурентоспроможність суб'єкта розвитку**.

Отже, моделювання процесу економічного розвитку дозволяє визначити конкурентоспроможність як "функцію відгуку" "чорного ящика", за "оболонкою" якого здійснюється не просто трансформація вхідних ресурсів у готові продукти/послуги, а трансфор-

мація під тиском ринку та конкуренції. Інакше кажучи, конкурентоспроможність є характеристикою економічного розвитку, але характеристикою не прямою, а опосередкованою процесом конкуренції суб'єктів розвитку. Своєрідність цих процесів у реальних ринкових структурах та "пульсація" самого економічного розвитку у просторі й у часі породжують диференціацію реальних моделей, форм та факторіальних джерел конкурентоспроможності.

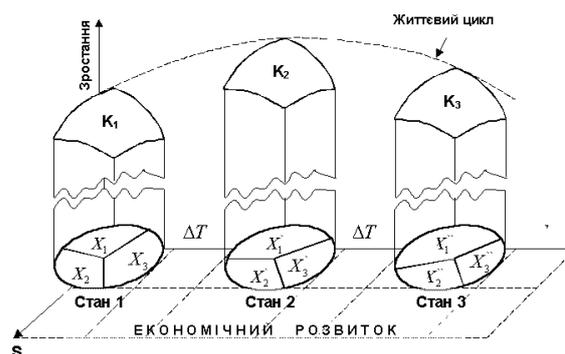

Рис. 1. Конкурентоспроможність як функція відгуку стану (K_1, K_2, K_3) і як функція станів (переходів: $K_1 \rightarrow K_2 \rightarrow K_3$) системи економічного розвитку

Аналіз конкурентоспроможності в такій системі координат дозволяє виявити внутрішній зміст явища як достатньо жорсткої конструкції елементів, що його конституюють, як єдність його соціально-економічних, організаційних, когнітивних, природних та процесуальних аспектів. В онтологічному плані конкурентоспроможність виступає як історичний феномен з певним життєвим циклом існування, в процесі якого у фізичному, соціально-економічному та когнітивному просторі досягається, відновлюється й втрачається множина станів життєздатності конкуруючих суб'єктів, зазнають змін їх конкурентний статус і конкурентна позиція. У плані гносеологічному забезпечується не тільки релятивістський характер теоретичної моделі опису явища, а й її "працездатність" щодо пояснення природи інших форм економічного розвитку.

Подаючи його як постулат, спробуємо дати йому необхідне теоретико-методологічне підґрунтя, спираючись на реалії сучасного економічного розвитку.

Конкурентоспроможність як стан висхідного економічного розвитку. Проблема економічного розвитку у площині критерію конкурентоспроможності все більш активно піднімається в сучасній науковій літературі. Із суто наукової вона перейшла сьогодні у гостро практичну. Це зумовлено низкою об'єктивних і суб'єктивних обставин.

По-перше, зростаюча глобалізація світових економічних процесів, "стиснення" простору й часу зу-

мовляють формування своєрідного "поля тяжіння і взаємодії", в якому відбувається сучасний економічний розвиток. Ступінь реальної участі і загроза випадіння з нього вже самі по собі піднімають значущість проблематики, пов'язаної з тим, що саме на базі критерію конкурентоспроможності у XXI столітті має бути сформована нова конфігурація міжнародного поділу праці, будуть регулюватися проблеми і суперечності в ньому, буде розподілятися світовий дохід між країнами.

Висування США на роль "світового лідера" (що б під нею не малось на увазі) з глобальними інтересами і можливостями означає, що для США ці проблеми вже стали питаннями поточного управління і, передусім, управління глобальною конкурентоспроможністю, яке стало одним із головних завдань внутрішньої економічної і зовнішньої політики країни.

По-друге, логічним наслідком трансформації конкурентоспроможності у головний параметр "поля тяжіння і взаємодії" й критерій стратифікації суб'єктів світової економіки стає руйнування звичайного контексту міжнародної конкуренції. Якщо "традиційна" сторона конкурентоспроможності виражає "анатомію" конкурентного процесу, підштовхуючи одних до погоні за лідерами, а інших — до зміцнення конкурентної позиції, то нова інтерпретація конкурентоспроможності ставить **проблему розвитку** окремих країн і міжнародної стабільності.

По-третє, в економічній науці фактично здійснено перехід від концепції економічного зростання до більш широкої концепції економічного розвитку. Центральним моментом цього переходу стала зміна принципів оцінки стану та результативності розвитку. Замість використання традиційного критерію ефективності як співвідношення "витрати — результати" або "результати — мета" на передній план виходить орієнтація на критерій конкурентоспроможності. Саме відповідно до цього критерію на Заході у 80-х рр. XX ст. розгорталася радикальна перебудова всіх сторін не тільки господарського, а й усього суспільного життя — галузевої та управлінських структур, конкуренції, інституціональної та юридичної бази.

Цей перелік реалій світового економічного життя не тільки визначає координати адекватного опису явища, а й, до певної міри, пояснює власну позицію авторів стосовно внутрішньої його субстанції.

Розглядаючи конкурентоспроможність як інтегральний "продукт" економічного розвитку, автори спираються, передусім, на філософсько-антропологічну парадигму останнього та на її загальнонаукову термінологію — ідею, принципи (начала), час і простір розвитку.

Згідно з організмичною концепцією Т. Спенсера та системно-процесуальною конструкцією П. Соро-

кіна ядро або структуру економічного розвитку можна виразити як три складових начала (принципи): соціально-економічне, природне й діяльнісне (рис. 2). Перші два відображають субстанціональну сторону економічного розвитку як буття людства, а третє — діяльнісну його природу або процесуальний аспект розвитку.

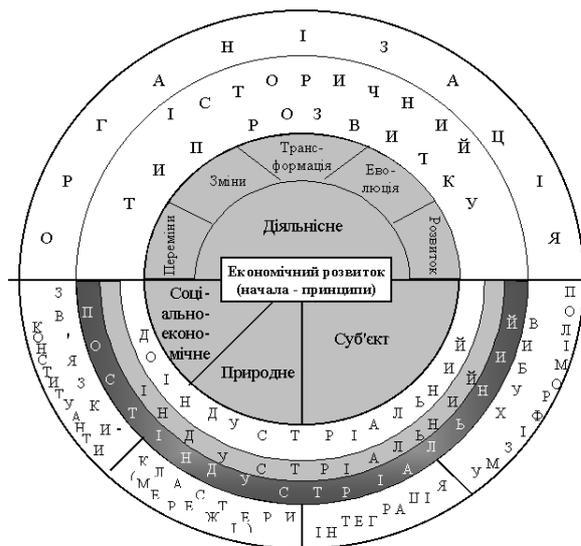

Рис. 2. Субстанціональна структура ядра та рівні рефлексії економічного розвитку

Трикомпонентна структура ядра як інваріант останнього формує **абсолютну** характеристику економічного розвитку. Але поруч з цією "абсолютністю" категорія "економічний розвиток" має й **історичний** вимір, який проявляється, по-перше, як певна комбінація й рекомбінація складових його компонентів у структурі ядра; по-друге, як зміна форм соціально-економічного руху систем у вигляді висхідних, регресивних, циклічних та ін.; по-третє, як певний спектр різновидів у рамках цих форм руху.

Аналіз та оцінка векторності змін у взаємодії компонентів економічного розвитку дають підстави стверджувати, що трансформація здійснюється як на рівні ядра, так і на інших рівнях рефлексії економічного розвитку. При цьому сам процес економічного розвитку, хоча і являє собою певну послідовність у просторі й у часі логічно пов'язаних його станів, за своєю природою не є універсальним і лінійним процесом. Більш того, очевидно, що економічний розвиток не є неминучим процесом: він, швидше, є потенційною можливістю, реалізація якої залежить від наявності достатньо складного комплексу передумов, конкретний зміст яких визначає ймовірність того, чи стане розвиток висхідним та чи буде відповідати його фактичний стан стандартам і вимогам конкуренції, або ж, навпаки, він виявиться відносно низхідним і навіть тупиковим.

Уявлення, згідно з яким конкурентоспроможність є характеристикою саме **висхідного** стану економічного розвитку, стає більш очевидним у контексті еволюції концепції економічного розвитку.

В індустріальному суспільстві існує достатньо чітка й лінійна залежність між обсягом використаних факторів виробництва (витратами) та кінцевим результатом. Постулатами економічного прогресу в цих умовах виступає максимізація випуску матеріальних благ або ж мінімізація витрат. У таких умовах економічне зростання (growth), для оцінки результативності якого використовується критерій ефективності, виступало синонімом до поняття "розвиток" (development), і до певного часу ці поняття фактично були тотожними.

Перехід до постіндустріального суспільства радикально змінює це становище: основою і змістом економічного прогресу в ньому стають знання, інформація та їх безпосередній носій — людина, особистість. У цій ситуації навіть активне економічне зростання (growth) ще не визначає того, що фактичний розвиток (development) має обов'язково висхідний характер. Підстави для такого висновку дає аналіз трендів економічного розвитку країн так званого "золотого мільярду" та країн, що розвиваються.

При середньорічних темпах приросту ВВП на одну особу в 1965 – 2000 рр. у цих країнах, що складала відповідно 2,3 і 2,6%, розрив у їх конкурентоспроможності не тільки не скоротився, а, навпаки, збільшився. Тільки за останні 20 років частка країн "золотого мільярду" у світовому доході зросла із 70 до 82,7%, тоді як частка країн, що розвиваються, навпаки знизилася з 30 до 17,3% [9, с. 58]. При приблизно рівній еластичності випуску продукції щодо капіталу в цих групах країн світу, яка складала 0,4 (на 1% зростання капіталу припадало 0,4% зростання випуску продукції), збільшився розрив в еластичності продукції щодо праці, який сьогодні у США складає 0,75, а в країнах, котрі розвиваються, — 0,35 % [10, с. 42], що пояснюється активним використанням "інтелектуального" ресурсу розвитку постіндустріальних країн.

Цей аналіз свідчить про те, що навіть при економічному зростанні країн, що розвиваються (позитивному значенні критерію ефективності), фактичний характер їх розвитку має **низхідний** (спадний) характер (неадекватне умовам середовища значення критерію ефективності).

Виникнення антиномії, коли економічне зростання визначається як ефективне і в той же час як неефективне, вказує на різну пояснювальну силу поняття "ефективність": цілком достатню у плані відображення траєкторії внутрішнього руху (розвитку) суб'єкта й проблематичну у плані його оптимальності (адекватності умовам середовища). Вирішення цієї суперечності має бути здійснене в рамках сис-

темного підходу і, передусім, по лінії розмежування понять "ефективність" і "конкурентоспроможність".

Ефективність є характеристикою економічного розвитку суб'єкта як виробничої системи, в якій здійснюється цілеспрямований процес трансформації вхідних ресурсів у готові товари (вироби) і метою якої є виконання певно визначеної в рамках її кредо або місії-функції, пов'язаної з отриманням кінцевого результату. Клас взаємозв'язків у рамках даної мети відображається свідомою діяльністю суб'єкта, спрямованою на трансформацію фізичних, природних і взагалі несоціальних об'єктів, тобто виступає як "**суб'єкт — об'єкт**".

Поняття "**конкурентоспроможність**", як і "ефективність", також є характеристикою економічного розвитку суб'єкта, але в розумінні останнього як підмножини більш складної й відкритої економічної системи. Мета управління цією підмножиною полягає в оптимізації процесу (траєкторії) її руху в рамках останньої. Тип взаємозв'язків, що відображає феномен конкурентоспроможності, — "**суб'єкт — суб'єкт**", є принципово іншим, ніж той, що відображає категорія ефективність, — "суб'єкт — об'єкт".

Інакше кажучи, якщо ефективність відображає стан внутрішнього руху (розвитку) суб'єкта відносно його мети або співвідношення "витрати — результати", то конкурентоспроможність — траєкторію руху (розвитку) відносно інших суб'єктів. Звідси випливає не тільки нетотожність цих категорій економічної науки й господарської практики, а й те, що головною проблемою сучасного економічного розвитку є не просто підвищення ефективності виробництва матеріальних благ у його витратно-ціновому вияві, а ефективність із усвідомленням того, що суб'єкт розвитку знаходиться в оточенні з його новими економічними законами. Дуже вчасною й актуальною в цьому плані є думка М. Портера, Х. Такіучі та М. Сакакібари, висловлена в їх новій книзі. "Правильне розуміння продуктивності, — зазначають вони, — вимагає врахування як ринкової вартості (ціни) товарів, так і ефективності їх виробництва... Оскільки сьогодні глобальна конкуренція все більше впливає на ціни стандартних товарів, ефективність сама по собі вже не вирішує проблеми" [11, с. 101].

В умовах глобалізації конкуренції й посилення економічної взаємозалежності суб'єктів світової економіки різко підвищується роль конкурентоспроможності як базового інструмента аналізу й рефлексії проблем сучасного економічного розвитку. Це ставить перед економічною наукою проблему переосмислення традиційних уявлень щодо природи, сутності й механізму формування явища конкурентоспроможності, узгодження їх із реаліями світового економічного життя.

Головний момент нашого бачення у вирішенні цієї проблеми полягає в розробці на основі "філогенезу" нової універсальної методології аналізу й дослідження феномену конкурентоспроможності, яка ґрунтується на максимальному абстрагуванні від реальних форм, моделей і стратегій конкурентоспроможності.

У рамках запропонованого методологічного підходу внутрішня сутність конкурентоспроможності визначається у контексті та взаємозв'язку з поняттям "економічний розвиток" і полягає в тому, що перша є відображенням (характеристикою) особливого (висхідного) стану останнього. У площині саме такого характеру взаємозв'язків та взаємообумовленості понять "конкурентоспроможність" і "економічний розвиток" стає очевидною не тільки методологічна обмеженість існуючих теоретичних конструкцій конкурентоспроможності, а й створюється передумова для розробки нової версії загальної теорії конкурентоспроможності. Така інтегрована теорія має відображати в усій повноті складну картину "альтернативно-біфуркаційного" процесу економічного розвитку як множини його просторово-часових і логічно пов'язаних між собою станів.

За всієї гіпотетичності бачення авторами сутності поняття "конкурентоспроможність" і запропонованої методології аналізу вони вважають точно визначеним і логічним його зв'язок з поняттям "економічний розвиток", а звідси — корисність для критичного перегляду тих сучасних уявлень, які можна визначити як "неінтелектуальний" вимір конкурентоспроможності.

Література: 1. Фатхудинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент. — М.: Изд. книготорговый центр "Маркетинг", 2002. — 892 с. 2. Кныш М. И. Конкурентные стратегии. Учебное пособие. — СПб., 2000. — 284 с. 3. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика. — М.: Изд. ГНОМ и Д, 2001. — 304 с. 4. Розвиток секторів і товарних ринків України / За ред. проф., д. е. н. В. О. Точиліна. — Ужгород: ІВА, 2001. — 400 с. 5. Качалина Л. Н. Конкурентоспособный менеджмент. — М.: Изд. "МАМИ", 2002. — 396 с. 6. Гельвановский М. Конкурентоспособность в макро-, мезо- и микроуровневом измерениях / М. Гельвановский, В. Жуковская, И. Трофимова // Российский экономический журнал. — 1998. — №3. — С. 67 — 77. 7. Отмахов П. Рационализм в экономической науке: теория и практика // Вопросы экономики. — 1999. — №9. — С. 126. 8. Хейвуд Дж. Брайан. Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ / Пер. с англ. — М.: Изд. дом "Вильямс", 2002. — 176 с. 9. Иноземцев В. Л. Пределы "догоняющего" развития. — М.: Экономика, 2000. — 296 с. 10. Звіт про світовий розвиток. Важке завдання розвитку: Пер. з англ. — К.: Абрис, 1994. — 272 с. 11. Porter M. E., Takeuchi H., Sakakibara M. Can Japan Compete? Houndmills. — L., 2000. — 208 p.

Стаття надійшла до редакції
22.04.2004 р.

УДК 303.62:316.343.656

Савченко Б. Г.
Сурженко Е. Н.

ТЕХНОЛОГИИ ИЗМЕНЕНИЯ РЕЗЕРВОВ ПОВЫШЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ КОМФОРТНОСТИ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

The results of polling of public employees improving their professional skill according to the professional program are considered in dynamics during 2001 – 2003 years. The recommendations on advancing the staff management are given.

Конец XX — начало XXI столетий характеризуется для Украины как период формирования социального государства, поэтому проблемы, в которых отражены те или иные аспекты социализации жизни общества, требуют новых подходов к своему изучению. Актуальным вопросом является введение в действие социальных резервов активизации положительного отношения к труду населения.

Социологические исследования, представляющие в известной степени анализ современной действительности, дают возможность оценить, систематизировать и обосновать социальные явления и процессы [1; 2]. Важную роль они играют при решении вопросов стратегического планирования и управления персоналом организации. Кроме того, социологические исследования — это еще и эффективное средство для получения новой оперативной информации, которая помогает судить о внутренней и внешней средах исследуемой организации. В настоящее время социологическая информация в масштабах не только страны, но и области в достаточной мере не собирается, поэтому социологические исследования являются основным источником получения необходимых данных.

В этой связи целью исследования является определение положительных и отрицательных факторов, влияющих на результаты работы государственных служащих. Предмет исследований — вопросы оплаты труда, продвижения по службе, ответственности, а также взаимоотношений в коллективе.

Изучая социальную действительность, ее противоречия и находя пути их разрешения, необходимо спрогнозировать перспективы развития событий, конечный результат всех изменений. Нельзя ограничиваться лишь констатацией фактов, не учитывая анализа текущих процессов и не прогнозируя тенденций будущего их развития [3, с. 254]

© Савченко Б. Г., Сурженко Е. М., 2004